

BIBLIJSKI KONGRES U LILLU 1973.

Katolička su se biblijska udruženja počela u većim narodima osnivati i biblijski kongresi održavati osobito nakon *Instrukcije Papinske biblijske komisije o biblijskim udruženjima, kongresima i skupovima* od 15. XII. 1955. Dosad postoje takva udruženja u tridesetak zemalja na svijetu. *Associazione Biblica Italiana* (A. B. I.) ima različite sekcije i održava redovite regionalne i zajedničke kongrese (usp. BS 41/1971, 441—445). *Njemački* bibličari svake godine održavaju dva kongresa: jedan za Stari zavjet (organizator: Prof. dr. Hermann Eising, 4400 Münster, Besselweg 12) i jedan za Novi zavjet (organizator: Prof. dr. Johann Mich, 8000 München 40, Kaiserstrasse 21/2r). *Francuski* katolički bibličari (*Association Catholique Francaise pour étude de la Bible*, A. C. F. E. B.) sa sjedištem u Parizu (21, rue d'Assas) povremeno (ne svake godine) održavaju biblijske kongrese. Osim toga svake se godine održava međunarodni *Colloquium Biblicum Lovaniense* (usp. izvještaj u ovome broju BS). 1969. osnovana je i *Svjetska katolička federacija za biblijski apostolat* (W. C. F. B. A.). Osnovao ju je pok. kard. Bea u krilu Sekretarijata za jedinstvo kršćana. Sjedište joj je najprije bilo u Rimu, a u siječnju 1973. preneseno je u Stuttgart. Sada se nalazi u istoj zgradi gdje je *Katholisches Bibelwerk* (7000 Stuttgart I, Silberburgstrasse 121). Predsjednik njegova izvršnog komiteta jest upravitelj Bibelwerka, Dr. Franz Josef Stendebach, OMI, a generalni tajnik P. Ivan den Walk, nizozemski salezijanac. Federacija ima svrhu u krilu katoličke Crkve promicati razumijevanje Biblije i pružati pomoć za tumačenje i življenje biblijske poruke u redovitom i izvanrednom dušobrižničkom radu. Želi biti posrednik između stručnog i navjstiteljskog tumačenja Pisma. U tu svrhu organizira kurseve za daljnje obrazovanje svećenika i laika, pastoralne tečajeve u različitim zemljama. Na taj način pruža pomoć biskupima i svećenicima u ispunjavanju pastoralne zadaće koju im povjerava Drugi vatikanski sabor. Pred očima ima svu Crkvu, ali napose Crkvu u Trećem svijetu i u misijama. Povezana je s katoličkim dobrotvornim ustanovama Njemačke, Švicarske i Nizozemske, a tako i s katoličkim biblijskim udruženjima raznih zemalja i s protestantskim *Ujedinjenim biblijskim društvom* (*United Bible Society*), s kojim su joj neka izdanja zajednička.

Nakon ovoga općenitog uvoda o biblijskim udruženjima, kongresima i pothvatima evo kratka izvještaja o kongresu francuskih bibličara koji se održao u Lillu 26—29. kolovoza o. g.

Bilo je nazočno oko 150 bibličara. Među njima tri biskupa (u civilu, s kravatom i križićem, domaći je biskup tako i pozdravio kongres), desetak žena (redovnice u civilnom i redovničkom odijelu, djevojke i udate žene) i dva bračna para. Po narodnosti gotovo svi Francuzi. Bilo je samo par Talijana te po jedan iz Njemačke, Švicarske, Belgije, Engleske, Luksemburga i Hrvatske. Tema je kongresa bila: EVANĐEOSKA ČUDA.

Kongres je organizirao i vješto vodio poznati francuski bibličar, isusovac X. LEON-DUFOUR. Prva je sjednica kongresa bila generalna skupština udruženja francuskih katoličkih bibličara. Pošto je tajnik (P. GRELOT) podnio izvještaj o brojnom stanju i o novim članovima udruženja, skupština je javnom i veoma otvorenom diskusijom i javnim glasovanjem izabrala nove članove udruženja (među njima i nekoliko žena te jednoga svećenika koji je napustio svećeničku službu, ali se i dalje bavi proučavanjem Biblije). Blagajnik je zatim pročitao izvještaj o financijskom poslovanju, urednik o izdavačkoj djelatnosti, tajnik o odnosu udruženja s episkopatom (komu je, naglasio je, udruženje na raspolaganju u služnju Francuskoj), pa knjižničar o knjižnici (B. O. C. E. B.), delegat o odnosu udruženja s Međunarodnom katoličkom federacijom za biblijski apostolat u Stuttgartu. Na kraju su voditelji pojedinih pokrajinskih grupa dali izvještaje o radu tih grupa. Tu treba spomenuti npr. razgovore pojedinih grupa o novoizašlim značajnijim knjigama, novijim arheološkim iskapanjima, o pojedinim biskupskim dokumentima i sl. Osobito je zanimljiv bio izvještaj liturgijske komisije koja radi na novom, popraavljenom prijevodu liturgijskog lekcionara. Dosadašnje (prvo) izdanje radili su bibličari i književni lektori zajedno pa nisu, vele, zadovoljni ni jedni ni drugi.

Sam kongres otvorio je i u nj uveo X. LEON-DUFOUR. Kongres, rekao je, ne kani se baviti samo *sadržajem* evanđeoskih čuda, nego želi posebnu pozornost posvetiti *metodama* i konfrontaciji metoda čitanja i tumačenja evanđeoskih izvještaja o čudima, a onda pokušati napraviti *sintezu* glede metoda i glede evanđeoske poruke. Čudima kongres pristupa s *egzegetskog*, a ne s *apologetskog* motrišta (jer apologetsko gledanje na čuda stvara nepotrebne krive probleme). Promatrat će se tako ambijent u kojem su nastali navještaji o čudima (helenistički, židovski), čut će se sud povijesti i medicine, pa i nekih neposrednih iskustava današnjice (jedan je misionar pokazao dijapozitive o inače dosta čestim naglim ozdravljenjima u Kamerunu 1973). Osobita je važnost stavljena na *grupni rad*, da što više dođu do izražaja pojedine metode i sloboda istraživanja. Kongres nema, neposredno, pastoralnu svrhu, ali će u njemu biti zastupljen i pastoralni, osobito katehetski, aspekt.

Glede samih čuda LEON-DUFOUR dao je najprije kratku povijest tumačenja evanđeoskih čuda koju je podijelio na četiri epohe: 1) *dogmatsku* (koja je, zbog jednostranosti, dovela do apologetskih polemika, a čudo kao susret s Bogom otpremila na sporedni kolosijek), 2) *kritičku* (koja je čuda promatrala s krivih pretpostavaka pa onda nužno zaključila da su nemoguća), 3) *literarnu* (koja se o čuda spotiće jer ne uočuje da analogija nije isto što i genealogija) i, napokon, 4) *egzistencijalnu* (koja uočuje svu složenost egzistencije i pokušava sintetizirati njezine mnogostruke aspekte i doći do cjelovita pogleda).

Nakon toga LEON-DUFOUR analizirao je dosadašnje definicije čuda i pokazao da sve one zapravo boluju od filozofske pretpostavke da je Bog izvan prirode i da, donekle samovoljno, u njoj izvana djeluje. Odatle poimanja o izvanrednosti čudesnih intervenata Božjih i o tome kako se oni događaju protiv ili mimo prirodnih zakona. Znanost danas niječe baš takvo (krivo definirano) čudo upravo time što ustanovljuje da nema zatvorena svijeta prirode niti strogo određenih zakona u njoj (indeterminizam). A Biblija sasvim drukčije poima čudo. Za nju Bog nije izvan svijeta, nego je u njemu. Ono što on čini, čini posve »naravno«. Tek se nekim ljudima to pričinja kao čudo. Ne nužno svim ljudima svih vremena. Za Bibliju ta Božja djela jesu: s jedne strane *dynámeis, megaleia, érga*, tragovi Božje snage, a s druge strane *semeia, térata, etoimasía, eudóksa, parádoksa, arétai*, djela, dakle, koja su čovjeku neki znak što pobuđuje udivljenje, što ga uvlači u samo zbivanje, stvara u njemu neki stav. Na temelju svega toga LEON-DUFOUR postavio je radnu definiciju čuda i predložio da se ta definicija na ovom kongresu provjeri ispitivanjem različitih evanđeoskih navještaja čudesnih ozdravljenja (na koja se kongres ograničuje). Definicija glasi: »Čudo je fizička činjenica koja se odnosi na zemaljsko spasenje jednog ili više pojedinaca i koja se nazočnima pričinja kao nešto izvanredno pa je tumače kao religioznu akciju što nadilazi sadašnje čovjekove moći«.

Već općenito prihvaćenu (ponešto i zastarjelu) povijesno-kritičku metodu zastupala su predavanja prvoga dana: A. GEORGE, *De la redaction à la tradition. La femme courbée (Luc 13, 10—17)* i *Les miracles dans le monde »hellenistique«* (predavanja su pročitana u odsutnosti autora, koji je u međuvremenu teško obolio); P. GRELOT, *Les miracles de Jésus examinés dans le cadre de la démonologie juive*; K. HRUBY, *Le miracle dans la conception juive*; S. LEGASSE, *Les miracles de Jésus devant l'historien*.

Jednu od najnovijih metoda zastupao je, drugoga dana, mladi profesor Katoličkog instituta u Parizu, A. PAUL predavanjem *Essai narratologique sur Mc 5,1—20*. Predavanje je nadasve bilo zanimljivo, do uznemirenosti zanimljivo, zbog nove metode čitanja teksta. Predavač je rekao da bi se »u obliku pokušaja, uvoda i pitanja htio uključiti u specifično polje literarne analize. Nije posrijedi, rekao je, neka metoda, od drugud uvezena bez teoretske kontrole. Htio bih samo poći tragom radova Benvenista o diskurzivnim cjelinama i o lingvistici enuncijacije (*sur les unités discursives et sur la linguistique de l'enonciation*)... sve to u spletu mnogih studija o narativnoj poeziji i epistemologiji pisma (*de la poétique narrative et de l'epistemologie de l'écriture*). Već ova rečenica upućuje na neobičnost rječnika i pristupa tekstu. Za bolju ilustraciju evo i najvažnijih naslova predavanja: *PRO-POSITION*, 1. *Le récit comme »faire-se faire«* (Organisation temporelle du récit, Un récit, Un récit anti-narratif »antérieur-ouvert«, »consécutif-fermé«), 2. *Le récit comme »(se)donner-(se)recevoir«* (Dans l'axe instrumental, Dans l'axe numérique, Dans l'axe personnel, Dans l'axe temporel), 3. *Le récit comme »dire-se dire«, EX-POSITION*.

Malo je nazočnih moglo pratiti predavanje (makar su ga svi pred sobom imali doslovno umnožena), gotovo ga nitko nije do kraja razu-

mio, ali su svi bili veoma impresionirani i izazvani, osobito zaključnom rečenicom: »Hermeneutici je odzvonilo!«

U okruglom stolu na temu *Confrontation des méthodes, implications et conséquences* došlo je do žive diskusije o tom pokušaju, a tako i *strukturalističkoj metodi egzegeze* kojom se osobito bavi lionska grupa egzegeta i o kojoj su izvijestila dva predstavnika te grupe: J. DELORME i J. CALLOUD. Strukturalistička analiza tekstova uzima sve više maha u egzegezi te dopunja povijesno-kritičku metodu brižljivim analiziranjem strukture samoga teksta (povijesno-kritička metoda više se bavi predpovijesću teksta). Postavlja tekstu nova pitanja, osobito uspoređujući ga s tzv. »modelima djelovanja« i otkrivajući u njemu aktere i njihove funkcije, konstelacije figura, vremena, riječi, morfema, korijena, semova. Govori se mnogo o »Chasse aux sems — lovu na semove«, o izotopiji (kako, naime, treba izaći iz sebe da bi se moglo ući u »semantički universum« i tekstu postavljati ispravna pitanja, pitanja u kojima neće biti već sadržan odgovor).

Iz obilne i žive diskusije bilježim najznačajnije misli.

Sve metode idu za tim da otkriju smisao teksta. Poteškoća je samo u susretu različitih metoda. Već klasična povijesno-kritička metoda nije jedinstvena. Služi se zapravo različitim metodama (povijesnom, religijsko-povijesnom, literarnom, povijesno-literarnom, arheološkom, lingvističkom i dr.), vezana je uz različite kulturne i teološke pretpostavke, pa se s pravom postavlja pitanje u čemu je ona uopće jedinstvena, jedna metoda. Jedinstvena je, praktično, samo po tom što se sve usredotočuje u jednom čovjeku. On mora biti povjesničar, arheolog, povjesničar književnosti, teoretičar književnosti, lingvist, teolog itd. I svjestan da svaka od tih struka ima svoje zahtjeve, granice, mogućnosti i nemogućnosti, relativnosti i djelomičnosti pogleda. Kakav je npr. pojam povijesti potreban za ispravno proučavanje evanđeoskih izvještaja da bi se od njih moglo doprijeti do prvih izvještaja, a onda do samih događaja? I da li za sadašnjeg povjesničara nešto još znači traženje onoga »prvotnoga« u tim izvještajima? A onda, svaka je metoda izraz nekog vremena i neke kulture. Svako vrijeme pak i svaka uljudba naglasi (i redovito prenaglasi) po neki aspekt zbilje.

Strukturalisti osobito naglasuju kako povijesno-kritička metoda ide za tim da preko teksta uspostavi povijesnu istinu. To je dobar cilj, ali nedovoljan. Osim toga ističu: jedan čovjek ne poznaje i ne može poznavati metoda svih znanosti kojima se u egzegezi mora služiti. Osobito je zanimljivo bilo kako je J. CALLOUD strukturalistički, na temelju skeme »htjeti — moći — morati«, iznenada analizirao sam tijek i sadržaj diskusije.

Strukturalistička egzegeza, naglašeno je, nastoji održavati vezu sa svima koji tumače riječ (pisanu, govorenu, filmsku, televizijsku...). J. BRIEND zaključio je kako smo još na početku promatranja različitih aspekata teksta, a P. COLIN, filozof, civil, upozorio na činjenicu da egzegeti imaju zadaću provjeravati i usavršavati metode započete ili upotrebljive na drugim, izvancrkvenim i izvanteološkim poljima.

Jednome od nazočnih biskupa činilo se da ova znanstvena skromnost relativizira posao egzegeta koji bi morali biti potporanj sigurnosti Crkve.

U zaključnom *Essai de synthèse néotestamentaire* X. LEON-DUFOUR je, i unatoč tome što još nisu kritički do kraja ocijenjene sve metode, pokušao dati sintezu novozavjetne poruke o čudima. Najprije je upozorio na dva tipa neispravnih sinteza: sinteza koje polaze od neke neopravdane teološke pretpostavke (npr. načela justifikacije) i onih koje polaze od evolutivnog načela, tj. od pretpostavke da je vrednije ono što je prvotnije. Uz diakroniju potrebno je uvažiti i sinkroniju i tako sretno umaći »mitu početka — mythe d'origine«. Treba sve uočavati, sve sintetizirati: i prvotno i susljedno; sve je vrijedno, ali svako na svome mjestu.

U svezi s time postavio je pitanje o položaju teologa i egzegeta u Crkvi. Egzeget prima tekst NZ-a od zajednice koja je predani materijal organizirala u NZ i tako mu dala određenj smisao. Tumačev je posao otkriti tu organizaciju i smisao te predati ga dalje. To priopćavanje uvjetovano je vremenom i pogledima. Stoga moja teologija nije jedina ni isključiva teologija. Nema jedne, nego više biblijskih teologija, i potrebno je s poštovanjem uspoređivati ih i usklađivati međusobno. Svaka je od njih samo jedan elemenat cjeline. Spomenuto priopćavanje uvjetovano je osim toga i funkcijom koju u crkvi ima egzeget, biblijski teolog i katehet. *Egzeget* očituje moguće smislove pojedinih logia, prvobitnog ili konačnog teksta (i u trajnoj je opasnosti da generalizira parcijalne rezultate istraživanja). *Biblijski teolog* sintetizira i posreduje pojedinačne rezultate egzegetskeg rada. Pravi se smisao pojedinosti može shvatiti samo u kontekstu cjeline. Na toj sintezi dalje gradi dogmatičar (opasno bi bilo kad bi dogmatičar sam pravio sintezu egzegetskih radova) on to sve koordinira s vremenom i predajom. *Katehet*, napokon, sve te rezultate prenosi u određenu zajednicu koju treba da vodi u napredovanju razumijevanja Riječi.

Glede poruke navještaja o čudima X. LEON-DUFOUR zaključio je: Neosporno je u NZ da je Isus činio čuda, a tako i apostoli. Isusova su čuda prikazana kao *znakovi Kraljevstva* i vezana su uz *proklamaciju Kraljevstva*. Ona su poziv na angažman u Kraljevstvu, a ne (bar ne isključivo) dokazni znakovi. I treba jako paziti da se jedan elemenat poruke ne naglasi na račun drugoga. Čuda se, vidjeli smo, prikazuju kao djela što zapanjuju, ali i kao znakovi koji označuju i pozivaju. Ista se akcija može promatrati s Božjeg i ljudskog motrišta. U prvom je slučaju više naglašena samilost Božja, u drugome susret s Bogom. Treba uočiti svu kompleksnost akcije i njezinih elemenata da bi moglo doći do dijaloga između Boga i čovjeka. I, nadasve, čudo je uvijek vezano uz ljude ili zajednicu koja ga tumači te se ne može odijeliti od nje ni od njezina poimanja. Treba, dakle, uočavati ne samo činjenicu nego i različite odnose koji omogućuju pravo tumačenje čuda. Iz toga se nameće pitanje: kako danas govoriti o čudu? I je li to danas uopće moguće? Nije li danas npr. Martin King čudo u evanđeoskom smislu? Jer u njemu je Duh očitovao izvanredan život po Evanđelju, afirmaciju Kraljevstva.

Na taj se problem nadovezao II. okrugli stol: EGZEGEZA, BIBLIJSKA TEOLOGIJA, KATEHEZA. Vodili su ga poznati stručnjaci za egzegezu, biblijsku teologiju, filozofiju, katehetiku i sociologiju religije.

Pokušalo se zajednički odgovoriti na pitanja: Kako je čudo zastupljeno i kako se ono prezentira u katehezi? Koje je mjesto egzegeta u Crkvi i koje su u tom pogledu poteškoće praktičara-kateheta?

Katehitičar je najprije kratkim izvještajem pokušao odgovoriti na prvo pitanje: kako je čudo prisutno u katehezi? Analizirao je četiri najvažnija i najnovija katekizma u Francuskoj koji su osnovica svih drugih katekizama i na kojima milijuni djece formiraju svoj religiozni mentalitet i pojmove. Ustanovio je da u katekizmima susljedno ima sve manje čuda: 12, pa 8, pa 4, pa samo 3. Osim toga sve se manje govori o čudu, a veoma se mijenja i način na koji se o njemu govori. Čudo se najprije prikazuje kao izvanredno očitovanje moći Božje, zatim kao jedan dio ostvarenja veličanstvenoga plana Božjega, onda kao znak djela Božjega. Te razlike proizlaze iz različitih mentaliteta koje je predavač sveo na dva modela: 1) Istina — autoritet — poslušnost, 2) Iskustvo — znak — smisao. U prvom slučaju čudo je potvrda autoritetu, istini koju on govori i temelj vjerničke poslušnosti. U drugom slučaju čudo sve više nestaje jer ne može biti predmet iskustva i treba ga istom dokazivati.

Sociolog (LION) protumačio je sociološki ovu situaciju. Crkvi izmiče dominacija na mnogim terenima. Zbog toga je sklonija nagađanju, koncediranju, nego zaoštavanju razlika. Stoga je i znak više naglašen. Gubi se ova zbiljnost, pa znak dobro dolazi da uputi na neku drugu. I samo pravo tumačenja, koje autoritet sve više naglašuje, možda je zapravo nadomjestak za izgubljeno pravo vladanja. Osim toga upozorio je i na, sociološki veoma važan, odnos grupe prema njezinoj prošlosti, na tzv. kolektivnu memoriju, koja je osobito jaka u vjerskim zajednicama. U sadašnjosti jedne zajednice uvijek se više ili manje reproducira njezina prošlost. Za čuvanje i prenošenje sjećanja stvaraju se specijalisti. Prošlost kršćanske zajednice fiksirana je u Bibliji (i Predaji). Odnos pak zajednice i knjige nije lako odrediti (respekt, strah, poštovanje). I zbog toga Crkvi su potrebni specijalisti za Bibliju. Masa nema izravna pristupa Bibliji. To joj omogućuju radovi specijalista: prijevodi, komentari... Specijalisti postaju tako posrednici između »aparata« (autoriteta) i grupa. Ako zataje jedni (egzegeti), traže se drugi (biblijski teolozi), a kad zakažu ovi, posize se za nekim drugima (npr. za tumačima izvan Crkve ili konfesije).

Diskusija oko ovoga okruglog stola upozorila je na nekoliko veoma važnih činjenica. Društvo danas nerado gleda na autoritet. Stoga treba tražiti novi način kako će se izreći Božja moć i kako će se izraziti čudesa kao znakovi te moći. Pri tom je veoma važno: kad se mijenja rječnik, treba pokazati kako je sadržaj ostao isti. Glede uloge egzegeta u Crkvi postavljeno je pitanje da li su drugi ljudi samo vulgarizatori njegovih istraživanja ili i nešto više od toga (npr. suistraživači).

A glede samih čuda istaknuto je kako na početku svakog pokreta uvijek ima čuda. Jer izvanredna situacija (početka) traži i izvanredna djela (čuda). Kasnija institucionalizacija i birokratizacija stvari stavi u »redoviti« tijek pa nema mnogo mogućnosti za izvanredne pojave.

Kongres je zaključio X. LEON-DUFOUR. Kongres je, rekao je, produbio gledanje na čudo i s obzirom na sadržaj i s obzirom na metode istraživanja. Pokazao je mogućnosti mnogostrukog pristupa i

različitih, ponešto suprotnih, metoda. Najvažnije je — i to mora ostati ideal — da se moglo slobodno izraziti ono što se misli. U tom smislu treba da se traženje nastavi.

I liječnici i egzegeti složili su u tom da je paradoksalnost čuda danas u skladu s općom paradoksalnošću u pogledima i znanosti i da je, upravo zbog toga, veoma važno čuda promatrati u kontekstu djela i ponašanja Kristovih i cjelokupnog njegova misterija. S tim je u uskoj vezi i način na koji o čudima danas treba govoriti.

Svi se slažu da je povijesno-kritička metoda još uvijek vrijedna i potrebna, premda ima različitih pogleda o njezinu cilju i uspješnosti. Druge poglede, metode pristupa tekstu (kao što je strukturalna egzegeza) ne smiju se nikako zanemariti, jer njihovu potrebu nameću i favoriziraju današnje socijalne strukture. Treba ipak naglasiti da svi ne mogu upotrebljavati iste metode, ali treba da bude jednih i drugih. Na taj se način omogućuje mnogostrano, mnogostruko i mnogoliko promatranje misterija.

I egzegeti su u evoluciji. Ne možemo se nikako zadovoljiti s onim što je dosad učinjeno. U tradicionalnom poimanju funkcije egzegeta u Crkvi (prenositelj smisla SP-a) krije se opasnost monopolizacije te funkcije. U međuvremenu su se razvile mnoge discipline pa ih valja poštovati, vrednovati i njima se služiti. Zbog toga se o egzegetima ne može govoriti jednostavno kao i dosad. Specijalizacija je sve potrebna radi dijaloga. Ipak, egzeget postoji i postojat će, premda možda još dugo kao karikatura i mitička figura.

Jerko FUČAK

COLLOQUIUM BIBLICUM LOVANIENSE 1973.

Od 22. do 24. kolovoza 1973. održao se u Louvainu 24. *Colloquium Biblicum Lovaniense*. Organizirao ga je i veoma uspješno vodio poznati belgijski bibličar Jacques DUPONT. Sudjelovalo je oko 200 bibličara svega svijeta. Poimence neka osim predavača budu spomenuti samo najpoznatiji: Coppens, (Belgijanac), Farmer (Amerikanac), Ghiberti (Talijan), Giblet (Belgijanac), Grelot (Francuz), Montagnini (Talijan), Rasco (Španjolac), Rigaux (Belgijanac), Roberts (Južna Afrika), Ruckstuhl (Švicarac), Schneider (Nijemac), Van der Valk (Nizozemac), Zeilinger (Austrijanac). Tema je razgovora bila: ISUS I POČECI KRISTOLOGIJE. Poznato, dakle, pitanje o odnosu Isusa povijesti i Krista vjere. Tomu se pitanju pristupa ne s pozicija prošloga i ovoga stoljeća nego na temelju ispitivanja samih početaka kristologije.

J. DUPONT uveo je u problematiku i program razgovora. *Leben-Jesu-Forschung* 19. stoljeća htjela je, nasuprot slici kakvu je o Kristu, po mišljenju tih istraživača, dala kristološka dogma Crkve, rekonstruirati sliku Isusa iz Nazareta kakav je on zbilja bio. Tako rekonstruirani »povijesni« Isus nije bio ništa drugo nego odraz liberalne teologije onih koji su pisali takav Isusov život. R. Bultmann smatra da se vjernikova vjera obraća Kristu živome koji svakoga čovjeka interpelira po kerigmi Crkve. U odnosu pak na toga živoga Krista Isus povijesti jest samo obična pretpostavka koja nema nikakve važnosti za samu vjeru. Bultmannovu se mišljenju već prije ravno 20 godina suprotstavio stari

Bultmannov učenik E. Käsemann. On upozorava kako je neispravan postulat da Krista vjere treba odvojiti od Isusa povijesti. Ako je istina da kršćansku vjeru određuje pogled na Krista proslavljenoga, jednako je tako istina da povijesni Isus ima za tu vjeru *konstitutivno* značenje. Svrha je ovogodišnjeg luvenskog razgovora da to pitanje promotri s teološkoga, metodološkoga, eshatološkoga i kristološkoga vidika. Pri tom će posebno biti ispitan smisao Isusove smrti, njegov odnos prema židovstvu, programirao je DUPONT. A velik je manjak ovoga kongresa, rekao je, u tome što neće biti govora o načinu kako Isus sam govori o svom odnosu prema Ocu.

Prvo je predavanje držao belgijski biskup A. DESCAMPS. Tema mu je bila: *Teološki domet povijesnog istraživanja o Isusu*. Odmah nakon njega držao je predavanje u uvodu spomenuti E. Käsemann o srodnoj temi: *Novi problem glede Isusa (Die neue Jesus-Frage)*. Ta dva predavača veoma različito, dijelom oprečno, odgovaraju na pitanje »koji domet naša spoznaja o Isusu povijesti ima za našu kristološku vjeru? DESCAMPS odgovara da se Krist vjere katkada nadovezuje na Isusa povijesti, ali je katkada od njega posve različit. Käsemann pak, i nakon dvadeset godina, odlučno ponavlja da je Isus povijesti konstitutivni dio kristološke vjere. Isus povijesti i Krist vjere krive su kategorije i heretičke, jer se Isus ne da dijeliti od Krista. *Vere Deus* ne da se dijeliti od *vere homo*, osim praznovjerno. »Nebeski Kralj nema drugog lica osim Nazarenčevu («Der Himmelskönig hat kein Gesicht, wenn es nicht das des Nazareners ist.») Krist bez Isusova obličja postaje obični osnivač religije kakvih ima mnogo: utjelovljenje neke transcendentne moći, moći koja bi se mogla zamijeniti moću nekog drugog boga ili gospodara i koja bi mogla konkurirati drugim moćima ili biti s njima povezana, zbog čega bi povijest Crkve dosljedno bila borba za religioznu i političku moć, a Crkve bi uvijek iznova bile ili htjele biti tek nosioci moći. Budna uspomena na Nazarenca štiti od toga... Naše spasenje ne ovisi o metafizičkim idejama, nego o Nazarenčevoj osobi i povezanosti s njime i po njemu. Središnji sadržaj kerigme jest: Isus se u Božje ime družio s grešnicima, izopćenicima, siromasima, slabima; njima je obećavao Kraljevstvo, a nije htio pobožne činiti pobožnijima. I prava sablazan evanđelja nije u naoko mitološkim izričajima vjere, nego u Kristu koji je postao brat bezbožnikâ i koji svakomu čovjeku otkriva njegovu bezbožnost i potrebu spasenja. Bog slabih, poniženih, izgubljenih, ludih, on koji je radi njih postao neprijatelj jakih i pobožnih i na križu završio jest naša nada i naše spasenje. Takva kristologija jest izazov za zemlju na kojoj vlada zakon džungle... Zemaljski nas Isus nije učio dogmatiku, nego nas je pozivao na nasljedovanje. Odgovornost je i fatalnost svih Crkava u tom da imamo previše dogmatike, a premalo učenja... Nazarenac nije tek *postao*, on *jest* naš Bog. Svaka teologija i svaka vjera jest toliko autentično evanđeoska koliko u našoj dogmatici i u životu kršćana ima mjesta za zemaljskoga Krista, a to je manje autentična što se više iz nje doketistički tjera zemaljski Isus, kao da on nakon Vazma više nije ni Nazarenac ni Raspeti.« Do ovako različitih zaključaka dovele su, kako je diskusija pokazala, različite metode pristupa Isusu Kristu i različita poimanja teologije i vjere. Zanimljivo je svakako da se jedan katolički biskup našao na skrajnoj

Bultmannovoj poziciji (Käsemann je u predavanju rekao da Bultmannovu tezu zastupa i biskup Descamps te ona, dakle, više nije proprium Bultmannove ni teutoničke škole), a stari Bultmannov učenik na savim protivnom stajalištu. Descamps je na tu poziciju došao iz apologetske zabrinutosti prošlog stoljeća i 1. Vatikanskog sabora, a Käsemann polazi od života, od čovjeka zahvaćena ratnim i poratnim vihorima, pa diskusiju o odnosu teologije križa i teologije slave završava svojom »životnom spoznajom«: da Crkva na slavi svojega Gospodina participira tako da nosi njegov križ.

Kongres se dalje odvijao posve u toj intonaciji. Profesor Fordham Univerziteta, J. A. FITZMYER preplavio je slušateljstvo mnoštvom pitanja i informacija o tome što je istraženo i o tome što bi još trebalo istražiti u vezi s *metodologijom studija aramejskoga substrata Isusovih riječi u Novom zavjetu*. Zanimljivo je pripomenuti samo to da je bijeg od Isusa povijesti i traganje za porukom Krista vjere na sporedna vrata nužno uveo istraživanje o doslovnim Isusovim riječima (*ipsissima verba Jesu*) kojima se u naše dane bavi osobito J. Jeremias. (Njemačka radna grupa razgovarala je dva dana o kriterijima za otkrivanje vlastitih Isusovih riječi). A to je opet dovelo k istraživanju sredine u kojoj je živio povijesni Isus.

Münsterski profesor J. GNILKA akribijom dobro verzirana kabinetskog učenjaka izvjestio je o sadašnjem stanju još uvijek neriješena pitanja o *Isusu i Sinu čovječjemu*. On smatra da pouskrsna zajednica osim Isusovih riječi ima i drugih izvora za kristologiju Sina čovječjega, ali da se na Isusove riječi nadovezuje. Predavač je inače predstavljen kao onaj koji se je usudio svojoj knjizi dati naslov: *Kristologija Isusa iz Nazareta*.

Ravnatelj Biblijske škole (*Ecole biblique*) u Jeruzalemu, P. BENOIT govorio je o temi: *Isus i Sluga Božji*. Iscrpnim ispitivanjem novozavjetnih tekstova i kritikom različitih mišljenja predavač je zaključio da je Isus svoju smrt shvatio kao smrt Sluge Jahvina.

Poznatí francuski isusovac X. LEON-DUFOUR u predavanju *Isus pred svojom smrću u svjetlu ustanovljenja euharistije i oproštajnih govora* osvijetlio je što je Isus mislio o svojoj smrti. Učinio je to na temelju ispitivanja tekstova i književnog rada »testamentarne predaje«. Osobitom je jasnoćom pokazao kako je Isus očitovao svijest da njegovom smrću nije sve propalo, nego da je baš ta smrt djelo služnja u korist mnoštva.

Luvenski profesor Novoga zavjeta, F. NEIRYNCK govorio je o *Isusu i suboti*.

Posljednji je predavač u plenumu bio profesor Papinskoga biblijskog instituta, I. DE LA POTTERIE koji je govorio o *Prvobitnom smislu umnoženja kruhova*. Minucioznom analizom tekstova predavač je nastojao odgovoriti koji je *Sitz tm Leben Jesu* ove u Sinopsi najzasvjedočenije perikope. Na temelju toga ustanovljuje da je smisao toga događaja u životu Isusovu taj da se simbolički očituje kako je Isus prorok posljednjih vremena koji okuplja svoju zajednicu. Na to se značenje kasnije, već u predevandeoskom stadiju, posve organski nadovezuje euharistijsko i kristološko tumačenje toga događaja.

Osim plenuma s predavanjima i diskusijama radile su svako poslije podne četiri radne grupe: engleska, francuska, nizozemska i njemačka (predavanja i diskusije u plenumu bile su na tim istim jezicima osim nizozemskoga). U engleskoj se sekciji razgovaralo u svezi s tri predavanja u njoj održana. Prvo je održao Nizozemac M. DE JONGE (iz Leidena) o *uporabi naslova ho Christos u izvještajima o mucu*, drugo Englez E. E. ELLIS (iz New Brunswicka) o *kompoziciji Lk 9 i izvorima njegove kristologije*, a treće oxfordski profesor E. MUDDIMAN o *Isusu i postu*.

Francuski se seminar odvijao pod vodstvom J. DUPONTA o evanđeoskim prisposodobama. U Njemačkoj su sekciji održana dva predavanja. Profesorica iz Braunschweiga, gđica E. LINNEMANN, govorila je o temi: *Da li je Isus očekivao blizu svršetak*, a D. LÜHRMANN, profesor iz St. Leona u Njemačkoj, o *kriterijima za određivanje izvornih riječi Isusovih*. Razgovor se usredotočio na ovu posljednju temu. Ustanovljeno je da različiti kriteriji zapravo ne daju posvemašnju sigurnost, nego veći ili manji stupanj sigurnosti o *ipsissima verba Jesu*, pa da bi, po tome, bilo možda znanstveno točnije govoriti o indicijima nego li o kriterijima.

U zaključku je rečeno da ovaj kongres konstatira kako se već dvadeset godina sve više vraća povjerenje u važnost povijesnoga Isusa za teološko poimanje Krista vjere. Povjesničar nužno dolazi do Isusa. Ali u njemu otkriva zagonetku koju ne može riješiti. Jer na razini povijesti i nema riješenja te zagonetke. Ovogodišnji luvenski skup bio je teološki pokušaj toga rješenja.

* * *

Luvenski se kolokviji održavaju svake godine. Tematika je jedne godine uzeta iz Staroga, a druge iz Novoga zavjeta. Započeo ih je 1949. J. COPPENS kao pastoralne sastanke, a prerasli su u znanstvene kongrese svjetskoga glasa. Nagodinu se slavi 25. obljetnica tih kolokvija, pa će se jubilarna sesija održati 27—30. kolovoza 1974. pod predsjedanjem samoga početnika. Tema će biti: *Spoznaja Boga u Starom i Novom zavjetu*. Organizator kongresa jest luvenski bibličar Johan LUST, St. Michielsstraat 2, B — 3000 Leuven (Belgija).

Jerko FUČAK